

MĂSURI MEDIEVALE DE GREUTATE AFLATE ÎN PATRIMONIUL MUZEULUI DE ISTORIE SIGHIȘOARA

Nicolae TEȘCULĂ¹

IN DEM PATRIMONIUM DES SCHÄSSBURGER GESCHICHTSMUSEUMS EXISTIERENDE MITTELALTERLICHE GEWICHTMAßE

ZUSAMMENFASSUNG

Im Mittelalter wurde die wirtschaftliche und demographische Entwicklung von Schäßburg durch die hier durchlaufenden Handelsstraßen und vor allem durch deren Kreuzung in Schäßburg bestimmt. Dadurch erhielt die Burg an der Großen Kokel das Privileg, zwei Jahrmärkte abzuhalten: einer vor der Großen Fastenzeit und der andere am ersten Sonntag nach Pfingsten. Die Kaufleute und Handwerker in Schäßburg erhielten Zollbefreiungen, hatten das Recht, die Stadt mit Salz aus dem Szeklerland zu beliefern, und hatten auch das Anrecht, ihre eigene örtliche Führung zu bestimmen. Die wirtschaftliche Entwicklung erbrachte der Stadt 1493 das Privileg einen dritten Jahrmarkt, Ende Oktober abzuhalten. Das Zentrum des wirtschaftlichen Lebens der Stadt lag in der Unterstadt, auf dem Großen Marktplatz, wo am Mittwoch Wochenmärkte und auch die jährlichen Märkte stattfanden.

Die Entwicklung des Handels hat auch zu einer Vereinheitlichung der Maßeinheiten geführt. So war die Gewichtseinheit lange Zeit das Pfund, welches vor der Einführung des metrischen Systems verwendet wurde. Da das alte Pfund aus der römischen Zeit stammte, war der dieses nicht europaweit standardisiert und hatte ein unterschiedliches Gewicht. In der Habsburgermonarchie wurden die Maßeinheiten der Gewichte 1761 von Kaiserin Maria Theresia reformiert. Das österreichische Pfund war später auf 560.012 Gramm im metrischen System festgesetzt. Das Pfund hatte auch eine Unterteilung, die Unze. Ein Pfund enthielt 16 Unzen. In dem Bestand des Schäßburger Geschichtsmuseums haben wir historische Objekte aus dem 18. Jahrhundert welche der Gewichtsmessung dienten, identifiziert.

Schlüsselworte: Schäßburg, Handwerk, Markt, Gewichtmaße, Mittelalter.

Dezvoltarea economică și demografică a Sighișoarei în evul mediu a fost determinată, în cea mai mare parte, de drumurile comerciale care treceau pe aici și, mai ales, de intersectarea acestora, la Sighișoara. Este vorba de drumul comercial din Valea Târnavei Mari, care se întâlnea cu drumul care asigura legătura cu valea Oltului și de aici, mai departe, cu Brașovul, apoi de intersectarea drumului care făcea legătura cu valea Hârtibaciului, cu drumul de legătură spre valea Târnavei Mici. Circulația intensă a fost factorul care a contribuit la dezvoltarea meșteșugurilor și a comerțului sighișorean.

După cum se știe, urbea este fondată de coloniști germani. Ea este atestată documentar în anul 1298, moment când așezarea are deja un caracter urban, menționată sub numele de *Schespurch*, unde își avea reședința o mănăstire dominicană.

---

¹ Doctor în istorie, Muzeul de Istorie Sighișoara; e-mail: nicolaetescula@yahoo.com.

Acest aspect demonstrează existența unei localități dezvoltate, deoarece mănăstirile ordinului dominican se organizau doar în astfel de așezări.

Dacă, imediat după așezarea sașilor, Saschizul era o localitate importantă, fiind reședința religioasă a *Decanatului*, Sighișoara reușește să își câștige repede prioritatea, devenind sediul scaunului sighișorean. Menționat pentru prima dată în 1349, acesta ocupă locul al șaselea, după Sibiu, Miercurea, Sebeș, Orăștie și Nocrich, dar înainte de Cincu și Rupea. La 1376 este al doilea ca importanță în cadrul scaunelor săsești, după Sibiu. După cum arătam mai sus, creșterea rolului Sighișoarei era indisolubil legată de întreținerea drumurilor comerciale. Acest lucru face ca burgul de pe Târnava Mare să obțină privilegiul de a deține două târguri anuale: unul înainte de Postul Mare și al doilea în duminica de după Rusalii. Negustorii și meșteșugarii sighișoreni se bucurau de scutiri de vamă, având drept de a aproviziona orașul cu sare din ținutul secuiesc și dreptul de a-și alege singuri organele de conducere locală. Dezvoltarea economică a urbei va determina obținerea la 1493 a privilegiului de a ține al treilea târg, la sfârșitul lui octombrie².

În privința evoluției urbanistice a orașului în Evul Mediu se pot distinge mai multe teorii. Pe de o parte, unii istorici susțin faptul că orașul s-a dezvoltat începând de la o mică fortificație existentă în secolul al XII-lea pe colina cetății. De aici orașul s-a extins, cuprinzând actualul platou al cetății, iar mai apoi lunca formată la vărsarea pârâului Șaeș în râul Târnava Mare³.

Alții sunt de părere că primii coloniști s-au așezat în zona înaltă a actualului parc central, de unde prin secarea zonei mlăștinoase dintre actualele străzi 1 Decembrie 1918 și Morii, au creat un prim cartier al orașului. Ridicarea cetății a reprezentat o etapă ulterioară și inițial, asemenea unei cetăți țărănești, a fost utilizată pentru refugiu în caz de asediu⁴.

În fine, a treia teorie vorbește despre o primă așezare undeva în cetate, cam pe locul actualei străzi a Tâmplarilor și mica fortificație de pe Dealul Școlii⁵.

Dincolo de aceste teorii, centrul vieții economice al urbei era în Orașul de Jos, reprezentat de Piața Mare (*Marktplatz*), unde aveau loc târgurile săptămânale și cele anuale. Orașul avea dreptul de a organiza un târg săptămânal în ziua de miercuri și trei târguri anuale, după cum am menționat mai sus.

Dezvoltarea comerțului a adus după sine și o standardizare a unităților de măsură. Astfel, o lungă bucată de timp, unitatea de măsură pentru greutate era pfundul, fiind folosit înainte de introducerea sistemului metric. Provenit de la vechea livră din epoca romană, pfundul nu a fost standardizat în toată Europa, având o greutate variabilă. În monarhia Habsburgică, măsurile și greutatea au fost reformate în 1761 de către împărăteasa Maria Terezia. Livra austriacă a fost definită mai târziu a avea în sistemul metric 560,012 grame. De asemenea, pfundul avea ca subdiviziune uncia,

---

² Gernot Nussbächer, *Din cronici și hrisoave: contribuții la istoria Transilvaniei*, București, Editura Kriterion, 1987, p. 37-40.

³ Richard Schuller, *Alt Schäßburg*, Schäßburg, 1936, p. 6-7.

⁴ Erich Dubowy, *Sighișoara, un oraș medieval*, București, Editura Tehnică, 1957, p. 133.

⁵ Paul Niedermaier, *Geneza orașului Sighișoara*, în: „Revista muzeelor și monumentelor”, XLVIII, nr. 2, 1979, p. 67-74.

pentru un pfund fiind necesare 16 uncii⁶. Subunitatea pfundului, uncia, a fost folosită în secolele trecute mai ales în domeniul farmaceutic.

Intrarea Transilvaniei în cadrul Imperiului Habsburgic la începutul secolului al XVIII-lea a determinat și preluarea sistemului de măsurare a greutateii standardizat în timpul Mariei Terezia. Acest sistem de măsură a rămas a fi folosit până în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când la nivel european va fi folosit sistemul metric.

În patrimoniul Muzeului de Istorie Sighișoara am identificat mai multe piese de patrimoniu folosite în secolul al XVIII-lea pentru măsurarea greutateii:

1. Greutate

Nr. inv. 937.

Descriere: Greutate folosită la cântărit, din bronz, de formă sferică cu o tijă sau cârlig din fier. Din păcate, nu cunoaștem câți pfunzi are, dar se pare că era folosită de breasla măcelarilor din Sighișoara.

Epocă: secol XVIII.

Dimensiuni: Î greutate=9,5 cm; Î cârlig=19 cm.

2. Greutate

Nr. inv. 938.

Descriere: Greutate din piatră (gresie), pe care este incizat un însemn, IIII, ceea ce ar însemna o piatră de 3,5 pfunzi. Piatra a fost descoperită în casa fostului primar, Johann Schuller von Rosenthal, și donată muzeului de Karl Haldenwang în jurul anului 1920.

Epocă: secol XVIII.

Dimensiuni: L=15,5 cm; LA=12 cm; Î=6,5 cm.

3. Greutate

Nr. inv. 939.

Descriere: Greutate din piatră (gresie) pe care este incizat un însemn, VL, ceea ce ar însemna o piatră de 5,5 pfunzi. Piatra a fost descoperită în casa fostului primar, Johann Schuller von Rosenthal, și donată muzeului de Karl Haldenwang în jurul anului 1920.

Epocă: secol XVIII.

Dimensiuni: L=9 cm; LA=8,5 cm; Î=6,5 cm.

4. Greutate

Nr. inv. 940.

Descriere: Greutate din fontă, posibil o ghiulea de tun care a fost prinsă în patru tije metalice și un suport metalic din fier. Partea superioară prezintă un cârlig. Pe corpul greutateii este incizat VIII, ceea ce ar arăta că este o greutate de opt pfunzi. Greutatea a fost descoperită în casa fostului primar, Johann Schuller von Rosenthal, și donată muzeului de Karl Haldenwang în jurul anului 1920.

Epocă: secol XVIII.

---

⁶ K.C. Hille, *Medicinal - Gewicht*, în: „Magazin für Pharmacie und die dahin einschlagenden Wissenschaften”, Heidelberg, 1831, p. 268.

Dimensiuni: L=11 cm; Î=19,5 cm.

5. Greutate

Nr. inv. 943.

Descriere: Greutate din fontă, posibil ghiulea de tun, care are aplicat un agățător. Nu cunoaștem ce greutate ar avea. Ea a fost găsită în anul 1904 în imobilul nr. 31 din Piața Orașului (Marktplatz) cu ocazia unor lucrări de reparații și donată muzeului de firma de construcție a fraților Leonhardt.

Epocă: secol XVIII.

Dimensiuni: Î=7,5 cm.

Lista ilustrațiilor:

Fig. 1 – nr. inv. 937.

Fig. 2 – nr. inv. 938.

Fig. 3 – nr. inv. 939.

Fig. 4 – nr. inv. 940.

Fig. 5 – nr. inv. 943.

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5